

KRONIEK

een ander oordeel vellen dan de critiek achteraf, die der historie.

Tot zulke ietwat zwaarwichtige, immers principiële overwegingen gaf een kleine en feitelijk pretentieloze novelle aanleiding. LEONARD HUIZINGA is wel de laatste onder onze auteurs, wien men welke zwaarwichtigheid dan ook kan toedichten; maar zijn eenvoudige, rustige en geestige vertelling *Het Wilhelmus*¹ verscheen toevallig op een ogenblik waarop men — bekend effect van schrik en diep-aangrijpende gebeurtenissen — de dingen als het ware met een nieuw zintuig gewaarwordt, woorden leest als met een tweede gezicht, met een nieuwe onderlaag van begripsmogelijkheden. Zo kan de ironie van gisteren, vandaag een aangrijpende vermaning, de gemeenplaats van weleer, thans een schokkend sarcasme zijn. Let maar op het gezicht van dengene die u in deze dagen toevoegt: „Het kan mij niet *bommen!*”

Leonard Huizinga heeft dit ook gevoeld, en het pleit voor zijn ernst, waarvan ook de meest humoristische schrijver niet gespeend mag zijn, wil men hem ernstig nemen; hij voegde aan zijn verhaal een proloog toe, waarin hij de vraag stelt, of hij „nu het Nederlandse volk zo juist strijdend zijn ongebroken moed en geestkracht heeft getoond, naast de liefde voor zijn volk en zijn land ook de kritiek aan het woord mocht laten.” Het stellen van de vraag in deze juiste vorm geeft hem al het recht haar bevestigend te beantwoorden. En de tijd, het historische moment, heeft er het zijne aan toegevoegd. Zijn boekje is niet slechts vermakelijk meer, het is ook vermanend. Het getuigt van de onaantastbaarheid van sommige gevoelens, al verandert de tijd soms ook de woorden, en zijn wij „zonder schild maar met

betrouwen”, zoals ik een groot dichter hoorde reciteren. Het anders slechts amusante boekje heeft thans iets onbedoeld-belangrijks gekregen, dat mij bij deze ontmoeting juist opviel als een typisch symptoom des tijds.

II. Kroniekschrijvers

Grote moeilijkheden besparen de critische kroniekschrijvers zichzelf en hun lezers door een duidelijke vaststelling der grenzen van hun taak, door een eerlijke keuze tussen de twee grote alternatieven: een beschrijving te leveren van het „hier-nu”, dat wil zeggen: hun tijd op de voet te volgen, — of wel zo min mogelijk beroerd door het heden, alleen maar terug te blikken en van het aanschouwde verslag uit te brengen. Dat het relaas van deze laatste groep door het „hier-nu” beïnvloed wordt, doet even weinig ter zake als het feit, dat elk verslag van het „hier-nu” voor een groot deel door de historie gedetermineerd zal zijn. Er is bij alle mededeling een mate van subjectiviteit, zonder welke „eerlijkheid” ondenkbaar is en oninteressant zou blijken. Principiële moeilijkheden ontstaan pas, wanneer men de beide mogelijkheden dooreenhaspelt, en tegelijkertijd zijn menuet op de bruiloft der zuivere historici en zijn stepje op die der actualisten wil voordansen. Wie niet over occulte vermogens tot bilocatie beschikt (ik laat dus ruimte voor het genie dat toch deze moeilijkheden onwezenlijk maakt), komt noodzakelijk te vallen. En de rare capriolen die men dagelijks, zowel bij historici als bij critici kan waarnemen, komen meestal voort uit hun onbekendheid met het feit, dat ze bezig zijn hun bewegingen aan twee verschillende muzieken aan te passen. Overigens is